

Cu titlu de manuscris
CZU: 343.21(043.2)

STĂVILĂ Mihai

**EFECTELE CIRCUMSTANȚELOR ATENUANTE ȘI
AGRAVANTE ÎN DREPTUL PENAL**

**Specialitatea științifică:
554.01 – Drept penal și execuțional penal**

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2015

Teza de doctor în drept a fost elaborată în cadrul Catedrei Drept Public a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Conducător științific:

MARIȚ Alexandru, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **GHEORGHITĂ Mihai**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **TIMOTIN Mariana**, doctor în drept, conferențiar universitar

Componenta Consiliului științific specializat:

1. **CUȘNIR Valeriu, președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **BERLIBA Viorel, secretar științific**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
3. **BARBĂNEAGRĂ Alexei**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **RUSU Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar
5. **ROTARU Oxana**, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la data de 2 iunie 2015, ora 15.00, în ședința Consiliului științific specializat D 34.554.01-06 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (Chișinău, str. V. Pârcălab, 52, aula 212).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 30 aprilie 2015.

Secretar științific al Consiliului științific specializat,
dr. hab., conf. Univ.

BERLIBA Viorel

Conducător științific,
dr., conf. univ.

MARIȚ Alexandru

Autor:

STĂVILĂ Mihai

© Stăvilă Mihai, 2015

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Având la bază premisa teoretică, precum că *politica penală reprezintă un ansamblu de mijloace și metode, propuse legiuitorului sau efectiv folosite de stat, la un moment dat, într-o anumită țară, pentru a combate și preveni criminalitatea* [1, p. 6], stabilim un sistem de elemente care particularizează conținutul acestei politici de stat: *criminalizare sau decriminalizare, penalizare sau depenalizare, diferențiere sau individualizare a răspunderii penale, diferențiere sau individualizare a pedepsei penale, diferențiere sau individualizare a executării pedepsei penale.*

Potrivit art. 3 alin. (1) CP RM, *nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală*, iar conform art. 7 alin. (1) CP RM - *la aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală*. În acest context, o problemă teoretică și practică fundamentală pentru dreptul penal este cea vizând corespunderea optimală între voința legiuitorului și imputernicirile discreționare ale instanței de judecată. În acest cadru se includ instituțiile diferențierii și individualizării pedepsei penale, în particular prin intermediul sistemului de împrejurări modificatoare de pedeapsă penală (inclusiv circumstanțe atenuante și/sau agravante).

În limitele diferențierii are loc individualizarea pedepsei penale (după cum menționează S. Botnaru, A. Șavga, V. Grosu, M. Grama, cea din urmă are loc în condițiile și în limitele stabilite de lege [2, p. 455]), care constituie un principiu fundamental al dreptului penal și un instrument de realizare practică a politicii penale [1, p. 26]. Adică, respectarea principiului legalității [3, p. 10-11] în procesul complex și complicat al individualizării pedepsei penale presupune punerea în acțiune a unor reguli determinate de lege (în limitele diferențierii pedepsei penale). Cu cât aceste reguli generale de diferențiere vor fi mai amănunțit descrise, cu atât posibilitatea de a realiza eficient individualizarea va fi mai mare, și invers. Diferențierea răspunderii penale și individualizarea ei anticipează procesul de diferențiere și individualizare a pedepsei penale, primele fiind recunoscute în calitate de direcție prioritară a reformei legislației penale.

Procesul de diferențiere și individualizare a pedepsei penale este caracterizat de diferite forme și are loc prin multiple mijloace și cu respectarea unui ansamblu de criterii generale care conturează conținutul diferențierii pedepsei penale. Unul dintre criteriile generale, în baza cărora are loc diferențierea pedepsei penale (dar și a răspunderii penale) este sistemul de împrejurări (circumstanțe și stări) care atenuează și/sau agravează pedeapsa penală. Și dacă limitele numerice ale stărilor de atenuare și agravare a pedepsei penale, precum și ale circumstanțelor agravante sunt prevăzute de legislația penală a RM (or, circumstanțele agravante au doar caracter legal), atunci circumstanțele atenuante pot fi determinate și în ordine judiciară.

Legalitatea în domeniul individualizării pedepsei penale este determinată nu numai de posibilitatea ori obligativitatea identificării unor sau altor împrejurări modificatoare de pedeapsă, ci și de posibilitatea, eventualitatea sau obligativitatea punerii în acțiune a unor efecte incidente acestor împrejurări. De altfel, art. 78, 79 CP RM a stabilit selectiv anumite reguli de diferențiere a pedepsei penale în cazul identificării circumstanțelor atenuante (atenuante excepționale) și agravante, iar art. 80-84 CP RM a conturat normativ anumite stări de modificare a pedepsei penale, prin atenuarea ori agravarea acesteia. Efectele ce decurg din realitatea aplicării acestor reguli prescrise determină, în consecință, anumite incertitudini și incoerențe, uneori angajându-se o individualizare a pedepsei penale inefficientă și inechitabilă. Or, de multe ori caracterul pasibilității de pedeapsă penală rămâne a fi unul imprevizibil.

În ordinea ideilor consemnate, apare certă necesitatea unui studiu sistematizat în materia efectelor pe care le au circumstanțele atenuante și agravante în dreptul penal, în legătură intrinsecă cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală. Mai cu seamă că legiuitorul din RM nu reglementează și o anumită ordine de aplicare a împrejurărilor (circumstanțe și stări) modificatoare de pedeapsă penală, admițându-se posibilitatea angajării unei practici judiciare neuniforme, iar ca efect – implicarea încălcării principiului nediscriminării judiciare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În domeniul analizei circumstanțelor atenuante și/sau agravante prin prisma influențării pedepsei penale sunt lansate mai multe cercetări în RM, însă acestea în mod indirect și succint pun în evidență anumite problematice legate de efectele circumstanțelor atenuante și/sau agravante asupra pedepsei penale, inclusiv prin intermediul cumulului cu alte situații, inclusiv cu caracter de atenuare și/sau agravare a acestei pedepse.

Literatura de specialitate a altor state, însă, în special a României și Federației Ruse, au o importanță majoră pentru știința dreptului penal în ansamblu și acestea au contribuit decisiv la crearea opiniilor științifice ale autorului tezei de doctor, făcând posibilă, în corelație și unitate, prin apelarea la o bază metodologică serioasă, înaintarea unor concluzii de certă valoare științifică.

În literatura de specialitate autohtonă se determină, în domeniul rolului circumstanțelor modificatoare de pedeapsă penală, anumite probleme, în special referitoare la: *ordinea sau consecutivitatea luării în considerare a circumstanțelor cauzei la stabilirea pedepsei; criteriile aprecierii influenței circumstanțelor cauzei asupra pedepsei; măsura (gradul) influenței circumstanțelor cauzei asupra pedepsei; caracterul circumstanțelor cauzei; punctul de reper la stabilirea pedepsei.*

Teza de doctor a fost elaborată având la bază: ● cadrul normativ adoptat în mai multe state, precum RM, România, Federația Rusă, Franța, SUA etc.; ● practica judiciară din RM; ● teoria penală din mai multe state, în particular s-a aplicat la opiniile autorilor din RM (A. Barbăneagră, A. Borodac, I. Macari, T. Carпов, S. Brînză, X. Ulianovschi, Gh. Ulianovschi, V. Stati, D. Popescu, M. Grama, N. Gordilă, V. Rotaru, N. Belâi); România (Ș. Daneș, V. Papadopol, L.

Barac, M. Basarab, I. Ristea, I. Tănăsescu, Gh. Ivan, Gh. Alecu, A. Boroii, V. Dongoroz, G. Antoniu, S. Kahane, I. Fodor, N. Giurgiu, C. Rotaru, V. Păvăleanu); Federația Rusă (T. A. Лесниевски-Костарева, Г. Цепляева, А. А. Мамедов, В. С. Комиссаров, Е. Азарян, Р. Х. Якупов, Н. Ф. Кузнецова, Ю. М. Ткачевский, Г. Н. Борзенков, А. И. Парог, А. В. Ищенко); Ucraina (B. C. Ковальский, С. С. Яценко, А. Смирнов, А. Ш. Якупов); Franța (P. Kolb, L. Leturmy, J. Pradel, M. Danti-Juan, M. -L. Rassat, Ph. Salvage, J. -C. Soyer, M. Véron) etc.

Scopul tezei constă în stabilirea unor algoritme de diferențiere a pedepsei penale prin intermediul circumstanțelor care atenuează și/sau agravează pedeapsa penală, punându-se la dispoziție un mecanism viabil și eficient de individualizare a pedepsei penale. În realizarea scopului științific propus, au fost stabilite anumite **obiective**, printre care:

a) cercetarea materialelor științifice referitoare la descrierea circumstanțelor atenuante și/sau agravante, inclusiv în corelație cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală publicate în RM și în alte state, identificându-se, astfel, locul cercetării realizate în cadrul investigațiilor științifice întreprinse până la moment;

b) identificarea și descrierea conținutului categoriilor juridice de *diferențiere și individualizare a răspunderii penale, diferențiere și individualizare a pedepsei penale, diferențiere și individualizare a executării pedepsei penale*;

c) stabilirea și analiza corelației dintre conținutul diferitor împrejurări modificatoare de pedeapsă penală: *circumstanță atenuantă, circumstanță agravantă, stare de atenuare, stare de agravare*;

d) evidențierea și cercetarea formelor, mijloacelor juridice și criteriilor de diferențiere a pedepsei penale;

e) analiza diferitor categorii de împrejurări modificatoare de pedeapsă penală prin prisma clasificării acestora;

f) analiza efectelor circumstanțelor atenuante și agravante asupra răspunderii penale;

g) cercetarea efectelor circumstanțelor atenuante asupra pedepselor penale principale și complementare, inclusiv în corelație cu stările de atenuare;

h) cercetarea efectelor circumstanțelor agravante asupra pedepselor penale principale și complementare, inclusiv în corelație cu stările de agravare;

i) identificarea și analiza efectelor circumstanțelor atenuante și agravante în raport cu sancțiunile concrete ale normelor prevăzute de PS a CP RM;

î) elaborarea algoritmului de individualizare a pedepsei penale în baza conținutului diferențierii acesteia;

j) elaborarea și recomandarea diferitor formule pentru eficientizarea procesului de diferențiere a pedepsei penale și, ca efect, individualizarea echitabilă a pedepsei penale în baza circumstanțelor atenuante și agravante;

k) înaintarea unor recomandări de modificare a cadrului normativ în materie penală, incident procesului de individualizare a pedepsei penale prin intermediul circumstanțelor atenuante și agravante.

Metodologia cercetării științifice. În cadrul elaborării tezei de doctor s-a apelat la mai multe metode științifice, în special metoda istorică, logică, sistematică, metoda identificării raportului dintre cauză și efect, comparativă. Teza de doctor are ca fundament un ansamblu de opinii de certă valoare științifică exprimate în literatura de specialitate a RM, precum și a altor state.

Noutatea științifică și originalitatea științifică. Noutatea științifică a fost materializată prin intermediul unor concluzii generale și recomandări, în particular:

- *Diferențierea pedepsei penale* presupune mecanismul abstract creat de către legiuitor prin care se materializează o catalogare a pedepselor penale și a limitelor acestora în funcție de anumite mijloace juridice și vizează procesul de până la aplicarea unei pedepse definitive.

- *Individualizarea pedepsei penale* presupune mecanismul real de stabilire și aplicare de către instanța de judecată a unei pedepse penale față de infractor, în limitele procesului de diferențiere, admis în funcție de anumite mijloace juridice de individualizare și are loc într-o cauză penală concretă.

- Diferențierea executării pedepsei penale presupune mecanismul abstract creat de către legiuitor prin care se materializează o catalogare a procesului de executare a pedepsei penale în funcție de anumite mijloace juridice și vizează procesul postcondamnatoriu.

- *Starea modificatoare de pedeapsă penală* (de atenuare sau de agravare) reprezintă o situație juridică prevăzută de legea penală, alta decât prezența circumstanțelor agravante ori atenuante, care admite modificarea modelului abstract al pedepsei penale, în sensul atenuării ori agravării pedepsei penale, în baza unor situații juridice prescrise.

- *Mijloc juridic de diferențiere* – un indicator al procesului de diferențiere a pedepsei penale și a limitelor acestuia, prevăzut expres de legea penală și care determină în mod abstract posibilitatea aplicării unei pedepse diferențiate.

- *Mijloc juridic de individualizare* – un indicator al procesului de individualizare a pedepsei penale, prevăzut expres de legea penală ori stabilit de fapt în cazul comiterii unei infracțiuni concrete și care determină realitatea aplicării unei pedepse individualizate.

- Formele diferențierii pedepsei penale sunt: *diferențierea prin intermediul stabilirii sistemului de pedepse penale prevăzut în PG a CP RM; diferențierea prin stabilirea unor limite generale ale pedepsei penale; diferențierea prin intermediul sancțiunilor prevăzute la PS a CP RM pentru fiecare normă în parte; diferențierea efectelor diferitor împrejurări (circumstanțe și stări) modificatoare de pedeapsă (cu caracter atenuant sau agravant), incluse în PG și PS a CP RM, asupra pedepsei prevăzute de norma PS a CP RM.*

Problema științifică importantă soluționată a constat în elaborarea unui sistem diferențierea a pedepsei penale prin prisma circumstanțelor atenuante și agravante, inclusiv în corelare cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală, fapt care a contribuit la perfecționarea procesului de diferențiere a pedepsei penale, în vederea aplicării acestuia în cadrul unei eventuale individualizări a acesteia.

Semnificația teoretică a tezei de doctor. Teza de doctor vizează posibilitatea dezvoltării teoriei și principiilor științifice în materia diferențierii și individualizării

pedepsei penale, în special prin intermediul circumstanțelor atenuante și/sau agravante, în corelație cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală. Rezultatele științifice obținute determină dezvoltarea teoriilor legate de natura juridică a efectelor circumstanțelor de atenuare și/sau agravare a pedepsei penale, determinarea mijloacelor juridice și particularităților diferențierii pedepsei penale și a eventualei individualizării judiciare, stabilirea cercului de subiecte implicate în procesul de diferențiere și individualizare a pedepsei penale.

Valoarea aplicativă a tezei reiese din incidența investigațiilor în: - cadrul *activității de cercetare științifică*, teoriile și concepțiile autorului (legate de procesul de individualizare ca urmare a unui proces complex de diferențiere) putând fi utilizate în demersul unor cercetări de perspectivă în materia diferențierii și individualizării pedepsei penale; - cadrul *activității didactice*, prin utilizarea rezultatelor la predarea disciplinei de *Drept penal (partea generală)*, în particular a individualizării pedepsei penale prin intermediul circumstanțelor atenuante și agravante și în baza anumitor mijloace juridice; - cadrul *activității de aplicare a normativului penal*, prin utilizarea formulelor și algoritmilor în contextul individualizării pedepsei penale pe baza unor reguli clar diferențiate; - cadrul *procesului de modificare a legislației*, prin elaborarea unor proiecte de modificare și completare a CP RM (în context, au fost propuse modificări la art. 75, 78, 79 etc. CP RM).

Rezultatele științifice obținute în urma cercetărilor desfășurate au constatat în:

1) delimitarea conceptuală a noțiunii de diferențiere a pedepsei penale de individualizarea pedepsei penale;

2) delimitarea procesului de individualizare a pedepsei penale de cel al individualizării răspunderii penale și procesul de individualizare a executării pedepsei penale;

3) efectele circumstanțelor agravante/atenuante și cele ale stărilor de agravare/atenuare a pedepsei penale urmează a fi analizate separat;

4) unele criterii generale de individualizare a pedepsei penale nu materializează o anumită eficiență aplicativă;

5) efectele circumstanțelor atenuante/gravante nu sunt descrise pe deplin prin intermediul conținutului diferențierii pedepsei penale în baza acestor criterii generale;

6) mijloacele juridice puse în seama individualizării pedepsei penale prin intermediul diferențierii nu angajează posibilitatea și inevitabilitatea unei pedepse echitabile;

7) circumstanțele agravante și atenuante, sub aspectul efectelor acestora, nu diferențiază anumite reguli de aplicare a acestora în ordine succesivă, iar lipsa unei succesiuni legale (normative) poate angaja lipsa unei individualizări eficiente a pedepsei penale;

Implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării. Concluziile și recomandările, care formează rezultatele științifice ale investigațiilor științifice întreprinse, și-au găsit reflectare în conținutul mai multor lucrări științifice publicate, inclusiv participări la conferințe științifico-practice internaționale.

Publicațiile la tema tezei: 7 articole științifice.

Volumul și structura lucrării. Din punct de vedere structural, teza de doctorat este constituită din adnotări (în limba română, rusă și engleză), lista abrevierilor utilizate în teză, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. În ansamblu, lucrarea numără 197 pagini de text de bază, iar în lista bibliografică sunt incluse 173 de titluri.

Cuvinte-cheie: politică penală, criminalizare, decriminalizare, penalizare, depenalizare, diferențiere, individualizare, răspundere penală, pedeapsă penală, circumstanță atenuantă/agravantă, stare atenuantă/ agravantă, efect.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea descrie actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

1. Analiza materialelor științifice referitoare la efectele circumstanțelor atenuante și/sau agravante este structurat în trei paragrafe, inclusiv concluziile capitolului.

În contextul acestui capitol al tezei se stabilește nivelul și gradul de cercetare a subiectului investigațiilor științifice, fiind lansate spre examinare cele mai recente publicații în materia diferențierii și individualizării pedepsei penale, în particular prin intermediul împrejurărilor de atenuare ori agravare a pedepsei penale.

1.1. *Analiza materialelor științifice referitoare la circumstanțele atenuante și/sau agravante, în particular la efectele acestora asupra pedepsei penale, publicate în Republica Moldova.* Cercetări complexe și multiaspectuale referitoare la eficientizarea cadrului normativ în materia diferențierii și individualizării pedepsei penale au fost desfășurate de către autorul D. Popescu. Autorul determină, în domeniul rolului circumstanțelor modificatoare de pedeapsă penală, anumite probleme, în special: -- referitoare la ordinea sau consecutivitatea luării în considerare a circumstanțelor cauzei la stabilirea pedepsei; -- referitoare la criteriile aprecierii influenței circumstanțelor cauzei asupra pedepsei; -- referitoare la măsura (gradul) influenței circumstanțelor cauzei asupra pedepsei; -- referitoare la caracterul circumstanțelor cauzei; -- referitoare la punctul de reper la stabilirea pedepsei [4, p. 294-295].

După cum subliniază Gh. Ulianoschi, în doctrina penală și practica judiciară prin *criterii de individualizare a pedepsei* se înțeleg cerințele de care instanța de judecată este obligată să se conducă în procesul stabilirii pedepsei și la aplicarea ei persoanei vinovate de săvârșirea infracțiunii [5, p. 151]. Cu adevărat, reieșind din opiniile științifice ale autorului, pedeapsa este echitabilă când ea impune infractorului lipsuri și restricții ale drepturilor lui proporționate cu gravitatea infracțiunii săvârșite și este suficientă pentru restabilirea echității sociale, adică a drepturilor și intereselor victimei, statului și întregii societăți, perturbate prin infracțiune [5, p. 151].

Cu adevărat, însă, este faptul că prin capacitatea de a atenua sau de a agrava, mai degrabă se manifestă destinația sau calitatea funcțională a circumstanțelor atenuante și/sau agravante. De aceea, subliniază D. Popescu, o etapă necesară în

cunoașterea și elucidarea naturii juridice a circumstanțelor atenuante și agravante o constituie cercetarea calităților funcționale ale acestor date, stări, situații, împrejurări, care poartă denumirile de „atenuante” și „agravante” [6, p. 36].

1.2. *Analiza materialelor științifice publicate în alte state.* În viziunea autorului român N. Giurgiu, individualizarea pedepsei constituie o operațiune complexă, realizându-se în forme (sau faze) de organizare și după criterii diferite [12, p. 495]. De aici și ideea noastră, că regulile și procedeele adoptate în vederea individualizării pedepsei penale nu pot fi de natură a completa conținutul acestei individualizări (așa-numita *individualizare legală* (individualizare formal-normativă și abstract-generică) - se realizează numai de către autoritățile de stat abilitate cu elaborarea legii și se exprimă numai în cadrul acesteia), fiind denumită diferențiere a pedepsei penale. Nu poate, în viziunea noastră, ca individualizarea pedepsei penale să poarte un caracter abstract și formal, aceasta fiind asociată mai mult interesului de diferențiere. Mai mult ca atât, procesul de diferențiere generează anumite reguli prin care se individualizează pedeapsa penală.

B. C. Комиссаров și P. X. Якупова consideră că aranjarea sancțiunilor oferă instanței de judecată posibilități largi de individualizare a pedepsei. Însă alegerea pedepsei concrete și a măsurii acesteia are loc în baza unor aprecieri „haotice” ale instanței. Printre cerințele, care compun inițierile principale ale dispunerii pedepsei, legea le prevede pe cele care se referă nemijlocit la individualizarea pedepsei în limitele prevăzute de lege [13, p. 94-95]. În ipoteza celor constatate, eficiența mecanismului de proporționare a pedepsei penale are loc în procesul de individualizare a pedepsei penale, însă acest ultim proces apare doar posibil și real în limitele și condițiile unei diferențieri pe cât de extinsă în raport cu limitele de descriere, pe atât de concretă în situațiile prevăzută și reieșite din contextul sancțiunilor care conturează pasibilitatea de pedeapsă penală. Incoerențele și contradicțiile admise în sensul normativului penal, lipsa unor concordanțe între condițiile de descriere a efectelor circumstanțelor atenuante și/sau agravante asupra pedepsei penale și ansamblul de eventuale soluții înaintate la descrierea sancțiunilor penale în normele concrete, a determinat considerarea acestui mecanism inefficient în proces de individualizare a pedepsei penale, aceasta fiind continuată a fi desfășurată în limite subiective extensive.

2. Diferențierea și individualizarea pedepsei penale: noțiune, forme și mijloace este structurat în cinci paragrafe, inclusiv concluziile capitoului.

În acest sens, se face distincția între procesul de diferențiere a pedepsei penale (așa-numita individualizare legală) și cel de individualizare a pedepsei penale, care sunt detașate, etapic, de diferențierea și individualizarea executării pedepsei penale. În context, se stabilește că diferențierea pedepsei penale are loc în baza anumitor reguli și potrivit unor elemente. Astfel, cu cât procesul de diferențiere a pedepsei penale este mai complex și mai minuțios redat în textul normativului penal, cu atât procesul diferențiat de individualizare a pedepsei penale este mai bine conturat și mai echitabil.

Evident, procesul de diferențiere, precum și eventuala individualizare a pedepsei penale, conturează anumite forme și determină anumite efecte juridice, descrise prin variate mijloace normative. Devine cert faptul că mijloacele juridice

identificate în procesul diferențierii pedepsei penale nu sunt pe deplin capabile de a lansa o individualizare eficientă a pedepsei penale. În acest sens, se pun în evidență anumite principii generale de care urmează a se ține cont la modificarea cadrului normativ. De asemenea, este propus un algoritm de diferențiere a pedepsei penale, având la bază reperetele juridice prevăzute de CP RM.

2.1. *Diferențierea pedepsei penale: noțiune și caracteristică generală.* În acest sens, s-a stabilit că dacă ar fi prevăzută de legea penală ca sancțiune doar o singură pedeapsă pentru o infracțiune (de exemplu, ca în cazul omorului fără circumstanțe agravante – art. 145 alin. (1) CP RM – se prevede doar pedeapsa închisorii), atunci limitele diferențierii ar fi fost reduse, așa cum este la moment prevăzut de legea penală. Însă, sancțiunile penale sunt diverse (se prevăd pedepse alternative; se prevede pe lângă o pedeapsă de bază una complementară; se prevede, pe lângă două pedepse de bază alternative, o pedeapsă complementară; se prevăd două pedepse complementare pe lângă o pedeapsă penală de bază etc.), fapt care impune și o diferențiere mai amplă a acestor pedepse în baza circumstanțelor atenuante ori agravante [7]. Or, cu cât aceste reguli generale de diferențiere vor fi mai amănunțit descrise, cu atât posibilitatea de a realiza eficient individualizarea pedepsei penale va fi mai mare, și invers (n.a. – chiar și prin conținutul Hotărârii Plenului CSJ al RM din 2013 se indică la faptul că legea penală acordă instanței de judecată o posibilitate largă de aplicare în practică a principiului individualizării pedepsei penale [14, p. 1]). Adică, după cum remarcă A. B. Ищенко, studierea problemelor de dispunere a pedepsei este importantă și din punct de vedere al poziției tehnico-juridice a normativului penal. Odată cu dezvoltarea legislației, tipurile, metodele, procedeele de diferențiere a pedepsei se modifică și se dezvoltă; ele devin mult mai optime, permițând mult mai constructiv de a soluționa problemele de dispunere a pedepsei [15, p. 4].

Luând în calcul ideea după care individualizarea pedepsei penale are loc în momentul dispunerii pedepsei penale, dar nu la etapa elaborării cadrului normativ în materie de drept penal, nu suntem promotorii ideii de delimitare a individualizării legale de cea judiciară și administrativă. În viziunea noastră raportul dintre diferențierea și individualizarea pedepsei penale poate fi reprezentat în felul următor: 1a. *Diferențierea pedepsei penale.* 1b. *Individualizarea pedepsei penale.* 2a. *Diferențierea executării pedepsei penale.* 2b. *Individualizarea executării pedepsei penale.*

Operând cu cadrul normativ adoptat în RM, formele diferențierii pedepsei penale, deci, sunt următoarele: a. Diferențierea pedepsei penale prin intermediul stabilirii sistemului de pedepse penale prevăzut în PG a CP RM. b. Diferențierea pedepsei penale prin stabilirea unor limite generale ale pedepsei penale. c. Diferențierea pedepsei penale prin intermediul sancțiunilor prevăzute la PS a CP RM pentru fiecare normă în parte. d. Diferențierea efectelor diferitor stări și circumstanțe modificatoare de pedeapsă (cu caracter atenuant sau agravant), incluse în PG și PS a CP RM, asupra pedepsei prevăzute de norma PS a CP RM.

În viziunea noastră, diferențierea pedepsei penale presupune mecanismul abstract creat de către legiuitor prin care se materializează o catalogare a pedepselor

penale și a limitelor acestora în funcție de anumite mijloace juridice și vizează procesul de până la aplicarea unei pedepse definitive.

2.2. *Individualizarea pedepsei penale: noțiune, caracteristică generală și modalități.* În fapt, *individualizarea legală* nu este corespondentul deplin al diferențierii penale. Diferențierea este incidentă și etapei administrative. Or, nu poate fi admisă o etapizare a categoriilor de individualizare doar în baza etapei de realizare a acesteia.

Individualizarea pedepsei penale se înfățișează ca un mecanism real de stabilire și aplicare de către instanța de judecată a unei pedepse penale față de infractor, în limitele procesului de diferențiere, admis în funcție de anumite mijloace juridice de individualizare și are loc într-o cauză penală concretă.

Este necesară determinarea unei corelații clare între procesul de algoritmizare a diferențierii pedepsei penale și individualizării pedepsei penale. Nu poate fi admis un algoritm al pedepsei penale în cazul individualizării acesteia, fără stabilirea limitelor pedepsei penale obținute ca finalitate a algoritmului de diferențiere a acesteia.

În anumite cazuri, unele reguli diferențiate și prescrise prin anumite condiții, sunt puse în seama individualizării pedepsei penale, fără a stabili limite de diferențiere deosebite de la normele PS a CP. De exemplu, art. 83 CP RM prevede că „organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art.75 CP RM”.

2.3. *Individualizarea pedepsei penale și alte categorii juridice.* De principiu, se stabilește o corelație intrinsecă între individualizarea pedepsei penale și principiul legalității, principiul echității, individualizarea represiunii penale, disponerea pedepsei penale, proporționalizarea pedepsei penale etc. Apelând la opinia autorului V. Păvăleanu, stabilim că *exigențele impuse de principiul legalității nu se rezumă numai la cerința ca individualizarea pedepsei să se facă în limitele unui cadru legal, ci mai este necesar ca această individualizare să se realizeze și prin folosirea unor mijloace și pe baza unor criterii generale de apreciere.* [18, p. 408]

Fiind identificată o legătură strânsă între principiul echității și cel al diferențierii pedepsei penale, se stabilește că acesta din urmă constituie o anumită bază pentru cel dintâi, iar ca finalitate, problema dispunerii unei pedepse echitabile într-o anumită măsură este identică problemei individualizării pedepsei.

În opinia noastră, individualizarea pedepsei penale este o noțiune cu mult mai restrânsă decât individualizarea represiunii penale. În procesul de individualizare a represiunii penale are loc și procesul de individualizare a răspunderii penale. Or, ca efect, pedeapsa penală constituie o formă de realizare a răspunderii penale.

De asemenea, dacă individualizarea pedepsei penale are loc în procesul aplicării concrete a pedepsei penale, atunci proporționalizarea acesteia poate avea și caracter abstract, fiind concepută atât la etapa diferențierii pedepsei penale, cât și la cea a individualizării acestei pedepse.

2.4. *Forme și mijloace juridice de diferențiere a pedepsei penale.* Cu adevărat, sancțiunea articolului normei penale speciale și limitele posibile de dispunere a pedepsei penale în general, nu sunt lucruri identice [14, p. 23]. Apelând, în această ipoteză la anumite repere expuse de autorul rus A.B. Ищенко, stabilim:

➤ În primul rând, limitele pedepsei nu întotdeauna sunt bine determinate de articolul PS a CP (*n.a.* - unele pedepse relativ determinate sunt doar cu fixarea maximului pedepsei, minimul ei fiind conturat de PG a CP) [15, p. 22-23].

➤ În al doilea rând, conținutul sancțiunilor, de regulă, nu conține descrierea deplină a pedepselor complementare, aplicarea cărora este posibilă față de persoanele vinovate (de exemplu, *retragerea gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat* – ca pedeapsă complementară nu este prevăzută de PS a CP RM (art. 66 CP RM); conform art. 65 alin. (3) CP RM, *privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată ca pedeapsă complementară și în cazurile când nu este prevăzută în calitate de pedeapsă pentru infracțiunile din PS a CP RM, dacă, ținând cont de caracterul infracțiunii săvârșite de cel vinovat în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau în timpul exercitării unei anumite activități, instanța de judecată va considera imposibilă păstrarea de către acesta a dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate* [16]).

➤ În al treilea rând, limitele pedepsei față de anumite categorii de persoane pot fi mai scăzute decât previziunile sancțiunii normei, în baza cărora se califică infracțiunea. Aceste limite pot fi micșorate și în raport cu anumite situații, stări modificatoare de pedeapsă penală. Astfel, art. 81 alin. (2) CP RM prevede: „mărimea pedepsei pentru pregătirea de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși jumătate din maximul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din PS a CP RM pentru infracțiunea consumată”. În cazul în care jumătatea maximului pedepsei penale este mai mică decât minimul acestei pedepse, pedeapsa se stabilește în limitele coborâte minimului special.

Eventualitatea trecerii la o pedeapsă sub limita minimului special se identifică și din conținutul art. 70 alin. (3) CP RM, care prevede că „la stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârșirii infracțiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduse la jumătate”.

➤ În al patrulea rând, diferența dintre limitele pedepsei penale și sancțiunea articolului corespunzător al PS a CP este evidentă și demonstrează inclusiv posibilitatea instanței de judecată de a nu aplica în genere pedeapsa penală (prin *liberarea de pedeapsă penală*), ori a dispune condamnarea cu suspendarea condiționată a pedepsei [15, p. 22-23].

În opinia noastră, aplicarea criteriilor de individualizare a pedepsei penale se face în scopul punerii în acțiune a unor mijloace prevăzute de lege:

- a) posibilitatea identificării anumitei limite din cadrul limitelor prevăzute de PS a CP în conținutul pedepsei unice;
- b) posibilitatea alegerii unei pedepse alternative din numărul celor principale;

- c) posibilitatea aplicării unei pedepse complementare, care este evidențiată de conținutul sancțiunii prin necesitatea ori lipsa necesității aplicării acesteia;
- d) posibilitatea aplicării unei pedepse sub limitele prevăzute de PS a CP;
- e) posibilitatea aplicării unei pedepse complementare neprevăzute de PS a CP;
- f) posibilitatea neaplicării pedepsei penale complementare prevăzute de PS a CP etc.

3. Diferențierea pedepsei penale prin prisma circumstanțelor atenuante și/sau agravante este structurat în cinci paragrafe, inclusiv concluziile capitolului.

Mijloacele juridice reduce la număr un număr de înfrângere în proces diferențiat al pedepsei penale calitatea necesară pentru o reală și echitabilă individualizare a pedepsei penale. În acest sens, se face distincția între stările modificatoare de pedeapsă penală (de atenuare sau agravare) și circumstanțele atenuante/gravante ale pedepsei penale. Desigur, aceste împrejurări au efecte diferite: asupra răspunderii penale, pedepsei penale, executării pedepsei penale. Atenția științifică, însă, a fost *a priori* acordată diferențierii și individualizării pedepsei penale. Cercetarea efectelor circumstanțelor atenuante/gravante asupra pedepsei penale nu au fost examinate la general, ci prin descrierea detaliată a posibilităților reale de diferențiere și individualizare, adică în baza diferitor formulări ale pedepselor penale în conținutul sancțiunilor normelor juridico-penale.

3.1. *Caracterizarea generală a circumstanțelor atenuante și/sau agravante, în corelație cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală.* Diferențierea și individualizarea pedepsei presupun niște operațiuni (abstracte și concrete) prin care sancțiunea penală este adecvată și proporționată față de fiecare infractor, după gradul exact al vinovăției și după necesitățile reale ale unei juste și utile represii penale [17, p. 59]. Așa precum nu există o componentă de infracțiune concretă, ci o infracțiune concretă, descrisă prin intermediul componentei de infracțiune, așa nu poate exista o diferențiere concretă a pedepsei penale, caracterul concret fiind asociat individualizării pedepsei penale [8, p. 64-67; 9, p. 51-57]. Din punct de vedere etimologic, după cum este justificată diferența între noțiunile de infracțiune și componentă a infracțiunii, în asemenea mod este importantă deosebirea diferențierii pedepsei penale de individualizarea pedepsei penale, iar acestea din urmă în delimitare de diferențierea executării individualizarea executării pedepsei penale.

În acest sens, împrejurările sunt acele stări, situații, calități și, în genere, date sau elemente ale realității care, deși nu sunt cuprinse în conținutul infracțiunii (sunt exterioare acestuia [18, p. 410; 12, p. 502]), la nivelul conținutului său de bază, pot incrimina faptei sau făptuitorului o atenuare sau o creștere a pericolozității sociale, determinând o atenuare sau o agravare a răspunderii penale (*n.a.* – în viziunea noastră, este vorba despre pedeapsa penală, nu despre răspunderea penală), datorită legăturilor lor întâmplătoare sau conjuncturale cu fapta sau făptuitorul [12, p. 502].

3.2. *Efectele circumstanțelor atenuante asupra pedepsei penale.* Legislația penală a RM aranjează, în ordinea efectelor circumstanțelor atenuante, mijloacele juridice prin intermediul următoarelor reguli:

- în prezența circumstanțelor atenuante, este posibil atât o modificare a pedepsei penale, cât și o schimbare a acesteia;

- în prezența circumstanțelor atenuante, modificarea nu poate presupune aplicarea unei pedepse complementare nestabilite prin limitele sancțiunii PS a CP al RM, dar prevăzută ca posibilă de aplicat în limitele PG a CP al RM;

- în prezența circumstanțelor atenuante și stărilor de atenuare a pedepsei se operează spre aplicarea unei micșorări de la maximum spre minimum, trecerea sub minimum ori schimbarea pedepsei penale cu alta mai blândă, prin respectarea următoarelor formule:

- de la limita superioară spre limita inferioară (în cazul unei infracțiuni cu sancțiuni unice nediferențiată prin efecte prestabilite);
- până la limita minimă în cazul închisorii, în anumite situații prevăzute de legea penală (inclusiv de PS a CP RM);
- până la limita minimă, în cazul pedepsei amenzii;
- prin schimbarea detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii pe un anumit termen;
- prin aplicarea unei pedepse mai blânde sau sub limita minimă, în cazul unor circumstanțe atenuante excepționale;
- prin micșorarea maximumului, ori a maximumului și minimumului pedepsei în cazul stărilor de atenuare.

3.3. *Efectele circumstanțelor agravante asupra pedepsei penale.* Indicând, în cazul circumstanțelor atenuante numai la criteriul categorial de diferențiere – *minimum special al pedepsei închisorii sub 10 ani* - și efectul circumstanțelor atenuante – *reducerea pedepsei închisorii până la acest minim*, legiuitorul creează premise pentru o individualizare a pedepsei penale, uneori nu prea eficientă. După cum se subliniază în literatura de specialitate, circumstanțele atenuante trebuie să producă efecte reale [1, p. 234].

În viziunea noastră, această diferențiere normativă, pusă la baza individualizării pedepsei penale, trebuie să conțină anumite reguli, reieșite, în principiu, din clasificarea infracțiunilor. Se observă că legiuitorul clasifică infracțiunile în dependență de pedeapsa aplicată drept urmare a prezumției unui grad și caracter prejudiciabil al acestora (art. 16 CP RM) [16].

Cu referire la pedeapsa detențiunii pe viață, considerăm necesară excluderea posibilității individualizării pedepsei penale în baza circumstanțelor atenuante în cazul infracțiunilor excepțional de grave. Or, multitudinea de situații applicative reieșite din conținutul cadrului normativ în materie penală nu va putea crea acel „fon ideal” al aplicării sistematice a legislației penale în vigoare.

De asemenea, se consideră necesară extinderea limitelor procesului de diferențiere a pedepsei penale sub forma amenzii prin intermediul efectelor circumstanțelor atenuante. Legislația penală a RM nu determină în mod eficient, în contextul pedepsei de *privare a dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate* nici efectele circumstanțelor atenuante, nici a stărilor de atenuare a pedepsei penale. Or, aceste efecte, după cum am subliniat anterior, urmează a fi corelate cu procedeele de descriere a sancțiunilor penale în PS a CP RM.

În ordinea efectelor circumstanțelor agravante, legislația penală a RM aranjează mijloacele juridice prin intermediul următoarelor reguli:

- în prezența circumstanțelor agravante, este posibilă doar o modificare a pedepsei penale, nu și o schimbare a acesteia;

- în prezența circumstanțelor agravante, modificarea presupune și aplicarea unei pedepse complementare nestabilite prin limitele sancțiunii PS a CP al RM, dar prevăzută ca posibilă de aplicat în limitele PG a CP al RM (or, de exemplu, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată ca pedeapsă complementară și în cazurile când nu este prevăzută în calitate de pedeapsă pentru infracțiunile din PS a CP RM (art. 65 alin. (3) CP RM);

- în prezența circumstanțelor agravante se operează spre aplicarea unei majorări de la minimum spre maximum, după următoarele formule:

- de la limita inferioară (care nu trebuie aplicată), spre limita superioară (în cazul unei sancțiuni cu o pedeapsă unică);
- de la limita inferioară spre limita superioară, cu aplicarea pedepsei complementare (în cazul infracțiunii cu sancțiune unică și posibilitatea obligatorie ori facultativă a aplicării pedepsei cumulative);
- de la limita inferioară a pedepsei mai blânde, spre cea superioară a acesteia, ulterior de la pedeapsa mai blândă la cea mai aspră, urmându-se calea de la limita inferioară la cea superioară (în cazul sancțiunilor cu pedepse alternative; or nu are importanță numărul acestor pedepse alternative, limitele rețelei fiind doar mai extinse) etc.

3.4. *Efectele unui concurs de împrejurări modificatoare de pedeapsă penală (circumstanțe atenuante/gravante și stări de atenuare/agravare a pedepsei penale)*. Analiza stărilor de modificare a pedepsei, prevăzute de legea penală a RM, evidențiază anumite categorii, în particular [10; 11]:

A. *După caracterul condiționării existenței capacității de modificare a pedepsei prin intermediul stării prevăzute:*

- stări necondiționate de modificare a pedepsei penale (art. 86 CP RM);
- stări condiționate de modificare a pedepsei penale (art. 82 CP RM).

B. *După efectul general al stării modificatoare de pedeapsă penală:*

- stări cu efect atenuant (art. 80 CP RM);
- stări cu efect agravant (art. 82 CP RM).

C. *După caracterul efectului special prevăzut în limitele diferențierii penale și aplicabil în proces de individualizare:*

- anumite limite de pedeapsă prevăzute ca efect al includerii în acțiune a stării modificatoare de pedeapsă (art. 81 CP RM);

- lipsa unor repere identificate în proces de diferențiere a pedepsei penale, alegația fiind admisă în limitele sancțiunii prevăzute de articolul corespunzător din PS a CP RM, care prevede infracțiunea săvârșită (art. 83 CP RM).

D. *După prevederea aceleiași împrejurări în calitate de stare modificatoare (cu efect atenuant și/sau agravant) de pedeapsă penală și în calitate de circumstanță atenuantă și/sau agravantă.*

- împrejurare care este prevăzută ca stare modificatoare ca circumstanță atenuantă sau agravantă;

- împrejurare prevăzută doar ca stare modificatoare de pedeapsă penală;

- împrejurare prevăzută doar ca circumstanță de atenuare sau agravare.

Din sensul normativ adoptat prin art. 81 CP RM stabilim anumite reguli, în special:

- *Pregătirea de infracțiune și tentativa infracțională sunt niște forme atipice în raport cu infracțiunea consumată.*

- *Pedeapsa penală este diferențiată în cazul acestor forme atipice ale infracțiunii și ia (n.a. – mai bine zis ar trebui să capete întotdeauna), de asemenea, o coloratură atipică.*

- *Această diferențiere a pedepsei penale poate avea contur individualizat doar cu condiția că infracțiunea săvârșită în fază atipică nu constituie o recidivă. De altfel, în cazul în care este nuanțată prezența recidivei infracționale efectele diferențierii pedepsei penale nu sunt de natură a individualiza pedeapsa penală.*

- *Pedeapsa penală este diferențiată în cazul în care este o infracțiune atipică după faza de desfășurare, prin limita maximă ori pedeapsa maximă aplicabilă, nu și prin minimul special prevăzut.*

- *Caracterul atipic al pedepsei penale pentru infracțiunea comisă la etapa pregătirii ori tentativei reiese din faptul că în varianta pregătirii pedeapsa se conturează a fi cea mai blândă, în cazul tentativei – de nivel mediu, iar infracțiunea consumată prevede o pedeapsă mai aspră comparativ cu pregătirea și tentativa posibilă de identificat. Însă, în nici un caz nu se poate constata în raport cu aceeași faptă infracțională prezența unei pregătiri, tentative, infracțiuni consumate, regulile concurenței norme penale dictând posibilitatea calificării faptei – ca un întreg. Adică, infracțiunea consumată, în raport cu pregătirea de infracțiune și tentativa infracțională, constituie un întreg, acestea din urmă fiind părți ale acestui întreg. În același raport de subordonare logică se află și pregătirea, și tentativa de infracțiune, prima având calitate de parte în raport cu cea din urmă.*

- *Pentru pregătirea de infracțiune și tentativa infracțională nu poate fi aplicată pedeapsa detențiunii pe viață.*

În viziunea noastră, această stare modificatoare de pedeapsă, care are caracter de atenuare a pedepsei, poate fi aplicabilă, de rând cu alte stări de asemenea gen, la o etapă inițială a procesului de individualizare a pedepsei penale. Însă, această regulă urmează a fi prevăzută expres în conținutul normelor care prescriu regulile de diferențiere a acestei pedepse [10; 11]. Or, posibilitatea haotică de a aplica, de fiecare dată, în mod diferit, stările modificatoare de pedeapsă, precum și circumstanțele de atenuare și/sau agravare a pedepsei penale, indică la un mecanism nu prea eficient. Cu alte cuvinte, după cum subliniază unii autori ruși (B.C.Комиссаров, P.X.Якупов), *aranjarea sancțiunilor oferă instanței de judecată posibilități largi de individualizare a pedepsei. Însă alegerea pedepsei concrete și a măsurii acesteia are loc în baza unor aprecieri haotice ale instanței* [13, p. 94-95].

În același demers de cercetare a textelor normative, nu suntem promotorii soluției adoptate de către legiuitorul RM de a pune în seama posibilității de individualizare a pedepsei penale în forma atipică a pregătirii ori tentativei infracționale – existența/inexistența stării și circumstanței agravante de recidivă infracțională. Or, pentru existența acestei din urmă stări de agravare a pedepsei, sancțiunea aplicată se majorează, însă forma atipică nu dictează posibilitatea aplicării unei pedepse atipice, ci una tipică. Din acest rațiuni, considerăm adecvată,

în proces de individualizare a pedepsei penale, excluderea din conținutul art. 81 CP RM a sintagmei „*ce nu constituie o recidivă*”. În acest sens, se va proceda la o singură posibilitate de individualizare a pedepsei penale în raport cu o singură stare modificatoare de asemenea pedeapsă. În caz contrar, recidiva pune în acțiune efectele ei, fără a se lua în considerație efectele stării de atenuare a pedepsei penale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluziile generale:

1. Diferențierea pedepsei penale presupune mecanismul abstract creat de către legiuitor prin care se materializează o catalogare a pedepselor penale și a limitelor acestora în funcție de anumite mijloace juridice și vizează procesul de până la aplicarea unei pedepse definitive.

2. Individualizarea pedepsei penale presupune mecanismul real de stabilire și aplicare de către instanța de judecată a unei pedepse penale față de infractor, în limitele procesului de diferențiere, mecanism admis în funcție de anumite mijloace juridice de individualizare și are loc într-o cauză penală concretă.

3. Diferențierea executării pedepsei penale presupune mecanismul abstract creat de către legiuitor prin care se materializează o catalogare a procesului de executare a pedepsei penale în funcție de anumite mijloace juridice și vizează procesul postcondamnatoriu.

4. Mijloc juridic de diferențiere – un indicator al procesului de diferențiere a pedepsei penale și a limitelor acesteia, prevăzut expres de legea penală și care determină în mod abstract posibilitatea aplicării unei pedepse diferențiate.

5. Mijloc juridic de individualizare – un indicator al procesului de individualizare a pedepsei penale, prevăzut expres de legea penală ori stabilit de fapt în cazul comiterii unei infracțiuni concrete și care determină realitatea aplicării unei pedepse individualizate.

6. Există diferențiere a pedepsei penale (un proces (activitate) și un rezultat al acestui proces) și diferențiere a executării pedepsei penale, așa precum există individualizare a pedepsei penale și individualizare a executării pedepsei penale.

7. Este necesară renunțarea la categoria circumstanțelor atenuante judiciare.

8. Formele diferențierii pedepsei penale sunt: *diferențierea pedepsei penale prin intermediul stabilirii sistemului de pedepse penale prevăzut în PG a CP RM; diferențierea pedepsei penale prin stabilirea unor limite generale ale pedepsei penale; diferențierea pedepsei penale prin intermediul sancțiunilor prevăzute la PS a CP RM pentru fiecare normă în parte; diferențierea efectelor diferitor împrejurări modificatoare de pedeapsă (cu caracter atenuant sau agravant), incluse în PG și PS a CP RM, asupra pedepsei prevăzute de norma PS a CP RM.*

9. Legea penală trebuie să se impună doar cu pedepse principale și complementare, fiind exclus caracterul dualist al pedepselor (atât principale, cât și complementare).

10. Efectele diferențierii și individualizării pedepsei penale pot fi mai eficiente materializate prin intermediul dispunerii obligatorii a pedepsei retragerii gradului militar sau special, titlului special, gradului de calificare (clasificare) și distincțiilor de stat în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de

grave, iar în cazul infracțiunilor ușoare ori mai puțin grave – această pedeapsă să comporte caracter facultativ.

11. Nu se susține necesară păstrarea textului art. 71 alin. (2) CP RM, care prevede că „detențiunea pe viață se stabilește numai pentru infracțiunile excepțional de grave”.

12. Cauzele de atenuare sau de agravare a răspunderii penale și a pedepsei (influența acestora în planul ambelor instituții fiind implicată și insolubilă) pot fi clasificate după diferite criterii în: *atenuante și agravante (stări de agravare și/sau atenuare și circumstanțe agravante și/sau atenuante); generale și speciale; anterioare (preexistente), concomitente și subsecvente; obiective (reale) și subiective (personale); legale și judiciare; determinate și indeterminate (cunoscute și necunoscute); monovalente și bivalente; cu modificare obligatorie a pedepsei și cu modificare facultativă a pedepsei.*

13. Diferențierea normativă, pusă la baza individualizării pedepsei penale, trebuie să conțină anumite reguli, reieșite, în principiu, din clasificarea infracțiunilor.

14. Existența mai multor circumstanțe atenuante ori agravante nu poate determina tot atâtea reduceri de pedeapsă.

15. Condițiile de diferențiere, prevăzute la art. 78 alin. (1) lit. b), (2) CP RM, au fost elaborate în raport cu pedeapsa amenzii la general, fără a face incidente regulile respective în cazul unei eficiente individualizări a pedepsei penale reieșite din conținutul sancțiunilor prevăzute de PS a CP RM.

16. În rolul de stări de atenuare a pedepsei penale, potrivit legislației penale a RM, apare: încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției; infracțiunile atipice, în forma pregătirii ori tentativei de infracțiune; minoritatea.

17. Circumstanțele agravante produc efect numai asupra pedepselor principale. O pedeapsă complementară, neprevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, nu ar putea deveni niciodată incidentă pentru motivul că fapta a fost comisă în circumstanțe agravante.

18. Stare modificatoare de pedeapsă penală – o situație juridică prevăzută de legea penală, alta decât prezența circumstanțelor agravante ori atenuante, care admite modificarea modelului abstract al pedepsei penale, în sensul atenuării ori agravării pedepsei penale, în baza unor situații juridice prescise.

19. Starea de recidivă trebuie a fi aplicată după implicarea efectelor circumstanțelor atenuante și a stărilor atenuante ale pedepsei penale, precum și după implicarea efectelor circumstanțelor agravante.

20. Este necesară admiterea, prin lege, a posibilității individualizării pedepsei penale a detențiunii pe viață, în cazul în care aceasta nu este prevăzută de PS a CP RM, dacă termenul cumul al închisorii în cazul concursului de infracțiuni depășește limita de 30 ani.

Recomandări:

1. A modifica art. 62 CP RM.
2. A exclude art. 64 alin. (6) CP RM.
3. A modifica art. 66 CP RM.
4. A exclude art. 70 CP RM.

5. A exclude art. 71 alin. (2) CP RM.
6. A modifica art. 75 alin. (1) CP RM.
7. A modifica art. 75 alin. (3) CP RM.
8. A modifica art. 76 alin. (1) CP RM, prin excluderea lit. b).
9. A modifica art. 76 alin. (1) lit. f) CP RM
10. A exclude art. 76 alin. (2) CP RM:

11. A prevedea în calitate de pedeapsă alternativă – amenda – în cazul infracțiunilor ce pun în evidență ca pedeapsă unică – munca neremunerată în folosul comunității.

12. A exclude art. 278 alin. (5) CP RM.

13. A exclude pedeapsa alternativă în cazul infracțiunilor grave, fiind lăsată doar închisoarea.

14. A modifica art. 78 alin. (1), inclusiv prin excluderea art. 78 alin. (1) lit. c) CP RM.

15. A exclude art. 79 CP RM.

16. A modifica art. 81 CP RM.

17. A modifica art. 83 CP RM.

18. A completa art. 84 CP RM cu alin. (6).

Recomandări cu caracter de lege ferenda:

A)

Articolul 62. Pedepse penale aplicate persoanelor fizice

(1) Persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse principale:

- a) amendă;
- b) munca neremunerată în folosul comunității;
- b) închisoarea;
- c) detențiunea pe viață.

(2) Persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse complementare:

a) priverie de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;

b) retragere a gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat.

B)

Articolul 66. Retrageria gradului militar sau special, titlului special, gradului de calificare (clasificare) și distincțiilor de stat

(1) Retrageria gradului militar sau special, titlului special, gradului de calificare (clasificare) și distincțiilor de stat se aplică în mod obligatoriu în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, săvârșite de militari ori funcționari publici cu statut special. În alte cazuri această pedeapsă poate fi aplicată în mod facultativ.

(2) Pedeapsa retragerii gradului militar sau special, titlului special, gradului de calificare (clasificare) și distincțiilor de stat nu este prevăzută de sancțiunea normei speciale a prezentului Cod.

C)

Articolul 75. Criteriile generale de individualizare a pedepsei

(1) Persoanele recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni i se aplică o pedeapsă echitabilă în limitele fixate în Partea specială a prezentului cod și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a prezentului cod. Stabilirea categoriei și termenului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii și pericolozitatea infractorului, în baza împrejurărilor atenuante ori agravante ale pedepsei penale, starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită, natura și caracterul urmărilor produse prin infracțiune, motivul și scopul urmărit, frecvența și natura infracțiunilor care constituie antecedente penale, influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

(3) Împrejurările atenuante ori agravante ale pedepsei penale se manifestă sub forma unor circumstanțe atenuante ori agravante, precum și în ordinea stărilor de atenuare (pregătirea de infracțiune, tentativa de infracțiune, minoritatea, acordul de recunoaștere a vinovăției) ori de agravare (participația penală, recidiva infracțională, concursul de infracțiuni, cumulul de sentințe). În cazul coexistenței lor, consecutivitatea aplicării este: stările de atenuare (în ordinea fixată), circumstanțele atenuante și agravante, stările de agravare (în ordinea fixată).

D)

Articolul 76. Circumstanțele atenuante

(1) ...

f) autodenunțarea și/sau contribuirea activă la descoperirea infracțiunii ori la identificarea infractorilor;

f¹) recunoașterea vinovăției, cu condiția că această recunoaștere nu este realizată în cadrul unui acord de recunoaștere a vinovăției acceptat de instanța de judecată.

E)

Articolul 81. Diferențierea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată

(1) Pregătirea de infracțiune se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite maxime și minime se reduc la jumătate.

(2) Tentativa de infracțiune se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite maxime și minime se reduc cu o pătrime.

(3) Limitele minime ale pedepsei pentru pregătirea și tentativa de infracțiunea nu pot fi mai mici decât limitele prevăzute de Partea generală a prezentului Cod.

(4) Diferențierea pedepsei penale pentru infracțiunea neconsumată nu se admite în cazul în care infracțiunea se consideră consumată din momentul pregătirii ori tentativei de infracțiune.

(5) Pentru pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune detențiunea pe viață nu se aplică.

(6) În cazul comiterii infracțiunii excepțional de grave, efectele diferențierii pedepsei penale prevăzute de alin. (1) și (2) ale prezentului articol nu se aplică.

F)

Articolul 83. Diferențierea pedepsei penale în cazul participației

(1) Participanții la infracțiuni sunt pasibili de pedeapsa penală prevăzută de articolul Părții speciale a prezentului cod.

(2) Circumstanțele privitoare la persoana autorului sau a unui participant nu se răsfrâng asupra celorlalți.

(3) Circumstanțele privitoare la faptă se răsfrâng asupra autorului și a participanților numai în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut.

G)

Articolul 84. Diferențierea pedepsei penale în cazul unui concurs de infracțiuni

(6) În cazul în care termenul cumulat al închisorii pentru concursul de infracțiuni depășește limita de 30 ani, poate fi aplicată detențiunea pe viață și în cazul în care aceasta nu este prevăzută de PS a CP RM.

Problema științifică importantă soluționată a constat în elaborarea unui sistem diferențierea a pedepsei penale prin prisma circumstanțelor atenuante și agravante, inclusiv în corelare cu alte împrejurări modificatoare de pedeapsă penală, fapt care a contribuit la perfecționarea procesului de diferențiere a pedepsei penale, în vederea aplicării acestuia în cadrul unei eventuale individualizări a acesteia.

Planul de cercetări științifice de perspectivă poate include următoarele subiecte:

a. Conceptul și caracteristica criteriilor generale ale diferențierii și individualizării pedepsei penale.

b. Premise teoretico-științifice și faptice de diferențiere a pedepsei penale prin intermediul normelor PS a CP RM.

c. Diferențierea pedepsei penale pentru infracțiunile, care au ca consecință decesul persoanei.

d. Diferențierea pedepselor penale pentru infracțiunile concurente.

BIBLIOGRAFIE

1. Daneș Ș., Papadopol V. Individualizarea judiciară a pedepselor. Ediția a II-a. București: Editura Juridică, 2002. 512 p.

2. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. Vol I. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 624 p.

3. Советское уголовное право. Особенная части. Под редакцией В.Д.Меньшагина, Г.А. Кригера. Москва: Издательство Московского Университета, 1971. 464 p.

4. Popescu D. Rolul circumstanțelor atenuante și agravante la aplicarea pedepsei penale. Locul lor în sistemul legislației penale a Republicii Moldova. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Rolul pedepsei în societatea de tranziție”. Chișinău: Universitatea de Criminologie, 2002, p. 292-302.

5. Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. et. al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009. 860 p.

6. Popescu D. Noțiunea și natura juridică a circumstanțelor atenuante și a circumstanțelor agravante. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 3, p. 33-37.

7. Stăvilă M. Diferențierea și individualizarea pedepsei penale prin prisma procesului de elaborare și aplicare a cadrului normativ în materie penală. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene”. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2014.

8. Stăvilă M. Efectele circumstanțelor atenuante asupra *detențiunii pe viață* potrivit legislației penale a Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 2, 64-67 p.

9. Stăvilă M. Efectele circumstanțelor atenuante asupra pedepsei închisorii potrivit legislației penale a Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 1, 51-57 p.

10. Stăvilă M. Efectele stărilor modificatoare (de agravare și/sau de atenuare) în procesul diferențierii și individualizării pedepsei penale. În: Studii Juridice Universitare, nr. 1-2, 2013.

11. Stăvilă M. Efectul unui concurs de circumstanțe agravante și/sau atenuante în cazul stabilirii recidivei infracționale – ca stare de agravare a pedepsei penale. În: Studii Juridice Universitare, nr. 1-2, 2013.

12. Giurgiu N. Drept penal general. Doctrină, legislație, jurisprudență. Iași: Sunset, 1997. 608 p.

13. Уголовное наказание в вопросах и ответах. Под ред. В.С. Комиссарова, Р.Х. Якупова, Москва: Зерцало, 1998. 416 p.

14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale* din 11.11.2013, nr. 8.

http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127. 4.05.2014.

15. Ищенко А.В. Назначение наказания по Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Юрлитинформ, 2002. 160 p.

16. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, nr. 985-XV. În: MO din 14.04.2009, nr. 72-74, art. 195.

17. Ivan Gh. Individualizarea pedepsei. București: Editura C.H. Beck, 2007. 288 p.

18. Păvăleanu V. Drept penal general. Conform noului Cod penal. București: Universul Juridic, 2012. 504 p.

ADNOTARE

STĂVILĂ Mihai, „Efectele circumstanțelor atenuante și agravante în dreptul penal”. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 173 titluri, 155 pagini de text de bază, 8 reprezentări grafice. Rezultatele obținute sunt publicate în 6 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: politică penală, criminalizare, decriminalizare, penalizare, depenalizare, diferențiere, individualizare, răspundere penală, pedeapsă penală, circumstanță, stare, atenuantă, agravantă, efect.

Domeniul de studiu. Cercetarea științifică a fost axată pe domeniul dreptului penal (partea generală), o atenție sporită fiind acordată diferențierii/individualizării pedepsei penale în baza circumstanțelor de atenuare și agravare a pedepsei penale.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul constă în stabilirea unor algoritme de diferențiere a pedepsei penale prin intermediul circumstanțelor care atenuază ori agravează pedeapsa penală, implicit punându-se la dispoziție un mecanism viabil și eficient de individualizare a pedepsei penale. Printre obiectivele tezei se determină: stabilirea legăturii și delimitării conceptuale între categoriile de criminalizare și decriminalizare, penalizare și depenalizare, diferențiere și individualizare; identificarea și descrierea conținutului categoriilor juridice de diferențiere și individualizare a răspunderii penale, diferențiere și individualizare a pedepsei penale, individualizare și diferențiere a executării pedepsei penale; stabilirea și analiza corelației dintre conținutul diferitor împrejurări modificatoare de pedeapsă penală: circumstanță atenuantă, circumstanță agravantă, stare de agravare, stare de atenuare; analiza efectelor circumstanțelor atenuante și agravante asupra pedepsei penale, inclusiv în corelație cu alte stări modificatoare de pedeapsă penală; elaborarea algoritmului de individualizare a pedepsei penale în baza conținutului diferențierii acesteia prin prisma circumstanțelor atenuante și agravante etc.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute au fost conturate de: delimitarea conceptuală a noțiunii de diferențiere de individualizarea pedepsei penale; delimitarea procesului de individualizare a pedepsei penale, de cel al individualizării răspunderii penale și procesul de individualizare a executării pedepsei penale; efectele circumstanțelor atenuante/gravante și cele ale stărilor de atenuare/gravare a pedepsei penale urmează a fi analizate separat; unele criterii generale de individualizare a pedepsei penale nu materializează o anumită eficiență aplicativă; efectele circumstanțelor atenuante/gravante nu sunt descrise pe deplin prin intermediul conținutului diferențierii în baza acestor criterii generale; mijloacele juridice puse în seama individualizării prin intermediul diferențierii nu angajează posibilitatea și inevitabilitatea unei pedepse echitabile; împrejurările agravante și atenuante, sub aspectul efectelor acestora, nu diferențiază anumite reguli de aplicare a acestora în ordine succesivă etc. *Problema științifică importantă soluționată* a constat în elaborarea unui sistem algoritmic de determinare a pedepsei penale prin prisma circumstanțelor atenuante și agravante, inclusiv în corelație cu alte stări modificatoare de pedeapsă penală, fapt care a contribuit la perfecționarea procesului de diferențiere, în vederea aplicării acestuia în cadrul unui eventual proces de individualizare eficientă a pedepsei penale.

Semnificația teoretică. Teza de doctorat elaborată vizează posibilitatea dezvoltării teoriei și principiilor științifice în materia diferențierii și individualizării pedepsei penale, în special prin intermediul împrejurărilor modificatoare de pedeapsă penală. **Valoarea aplicativă a lucrării** reiese din incidența investigațiilor în activitatea de cercetare științifică, didactice, practico-aplicativă și în procesului de modificare a legislației.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările, care formează rezultatele științifice ale investigațiilor științifice întreprinse, și-au găsit reflectare în 6 articole științifice publicate în reviste științifice, inclusiv participări la conferințe științifico-practice internaționale.

АННОТАЦИЯ

СТЭВИЛЭ Михаилом, «Влияние смягчающих и отягчающих обстоятельств в уголовном праве». Докторская работа. Кишинев, 2015

Структура работы: вступление, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, включающая 173 наименования, 155 страниц общего текста, 8 графических презентаций. Полученные результаты опубликованы в 6 научных статьях.

Ключевые слова: уголовная политика, криминализация, декриминализация, наказание, снятие наказания, дифференциация, индивидуализация, уголовная ответственность, уголовное наказание, обстоятельство, состояние, смягчающее, отягчающее, эффект/влияние.

Область изучения. Данное научное исследование основывалось на области уголовного права (общая часть), особенное внимание было уделено дифференциации/индивидуализации уголовного наказания на основании смягчающих и отягчающих обстоятельств уголовного наказания.

Цель и задачи исследования. Цель исследования заключается в установлении неких алгоритмов дифференциации уголовного наказания посредством обстоятельств, которые смягчают или отягчают уголовное наказание, в то же время, создавая функциональный и эффективный механизм индивидуализации уголовного наказания. Среди задач исследования следует выделить следующие: установление связи и концептуальная делимитация между категориями криминализации и декриминализации, наказание и снятие наказания, дифференциация и индивидуализация; идентификация и описание содержания юридических категорий дифференциации и индивидуализации уголовной ответственности, дифференциация и индивидуализация уголовного наказания, индивидуализация и дифференциация исполнения уголовного наказания; установление и анализ отношения между содержанием различных модифицирующих обстоятельств уголовного наказания: смягчающее обстоятельство, отягчающее обстоятельство, ухудшение состояния; анализ влияния смягчающих и отягчающих обстоятельств на уголовное наказание, включая отношение между другими модифицирующими обстоятельствами уголовного наказания; разработка алгоритма индивидуализации уголовного наказания на основании содержания его дифференциации сквозь призму смягчающих и отягчающих обстоятельств, и т.д.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов были определены: концептуальной делимитацией понятия дифференциации от индивидуализации уголовного наказания; делимитация процесса индивидуализации уголовного наказания от процесса индивидуализации уголовной ответственности и процесса индивидуализации исполнения уголовного наказания; некоторые общие критерии индивидуализации уголовного наказания не ведут к определенному аппликативному влиянию; эффекты смягчающих/отягчающих обстоятельств не описаны в полной мере посредством содержания дифференциации на основании этих общих критериев; юридические средства с целью индивидуализации посредством дифференциации не вовлекают возможность и неизбежность справедливого наказания; смягчающие и отягчающие обстоятельства, с точки зрения их влияния, не дифференцируют определенные правила их применения в последовательном порядке и т.д. *Важная научная проблема, получившая свое разрешение* состояла в разработке алгоритмической системы определения уголовного наказания сквозь призму отягчающих и смягчающих обстоятельств, включая через отношение с другими модифицирующими состояниями уголовного наказания, что способствовало значительному улучшению процесса дифференциации, с целью его применения в рамках возможного процесса эффективной индивидуализации уголовного наказания.

Теоретическое значение исследования. Разработанная докторская диссертация рассматривает возможность развития научной теории и принципов в том, что касается дифференциации и индивидуализации уголовного наказания, особенно посредством модифицирующих обстоятельств уголовного наказания. **Прикладное значение исследования** исходит из инцидентности исследования научной, дидактической, практико-прикладной деятельности и в процессе модификации законодательства.

Применение полученных научных результатов. Выводы и рекомендации, которые формируют научные результаты предпринятого научного исследования, нашли свое отражение в 6 научных статьях, опубликованных в научных журналах, а также, посредством участия в научно-практических международных конференциях.

ANNOTATION

STAVILA Mihai, "Effects of extenuating and aggravating circumstances in criminal law". Phd thesis in law. Chisinau, 2015

The structure of the study: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 173 of titles, 155 pages of basic text, 8 graphic presentations. The obtained results are published in 6 scientific researches.

Key-words: criminal policy, criminalization, decriminalization, penalization, depenalization, differentiation, individualization, criminal responsibility, criminal chastisement, circumstance, condition, extenuating, aggravating, effect.

Field of study. The research study was focused at criminal law (the general part), special attention being given to individualization/differentiation of criminal chastisement on the basis of extenuating and aggravating circumstances of criminal chastisement.

The scope and objective of the study. The scope consists in establishment of differentiation algorithms of criminal chastisement through circumstances which extenuate or aggravate criminal chastisement; implicitly a viable and efficient mechanism of individualization of criminal chastisement was provided. The objectives of the present study are: establishment of bundle and conceptual delimitation between criminalization and decriminalization categories, penalization and depenalization, differentiation and individualization; identification and description of law categories content of differentiation and individualization of criminal chastisement, differentiation and individualization of criminal chastisement, individualization and differentiation of criminal chastisement execution; establishment and analysis of correlation between content of different modifying circumstances of criminal chastisement: extenuating circumstance, aggravating circumstance, worsening condition, mitigation condition; analysis of extenuating and aggravating circumstances effects on criminal chastisement, including in correlation with other modifying conditions of criminal chastisement; elaboration of individualization algorithm of criminal chastisement on the basis of differentiation content through extenuating and aggravating circumstances, etc.

Scientific novelty and originality of obtained results have been shaped by: conceptual delimitation of differentiation noun from individualization of criminal chastisement; delimitation of individualization process of criminal chastisement from that of criminal responsibility individualization and individualization process of criminal chastisement execution; extenuating and aggravating circumstances effects and those of attenuation and aggravation condition of criminal chastisement are going to be separately analyzed; certain general criteria of criminal chastisement individualization have not materialize certain applicative efficiency; extenuating and aggravating circumstances effects are not fully described through differentiation content on the basis of these general criteria; legal means in terms of individualization through differentiation does not involve possibility and inevitability of an equitable chastisement; extenuating and aggravating circumstances, under their effect aspect, does not differentiate certain rules of their application in successive order, etc. *The important scientific solved problem* lay in

elaboration of an algorithmic system of correlation with other modifying conditions of criminal chastisement, which contributed to improvement of differentiation process, in terms of its application in the framework of an eventual process of efficient individualization of criminal chastisement.

Theoretical significance. The elaborated Phd thesis possibility to develop a scientific theory and principles in matters of criminal chastisement differentiation and individualization, especially through modifying circumstances of criminal chastisement. **The applicative value of the research study** comes from incidence investigations in scientific research, didactic, practical and applicative activity and in the process of law modification.

Implementation of scientific results. Conclusions and recommendations, which form scientific results of the undertaken scientific research were reflected in 6 scientific articles published in scientific magazines, including participation at international scientific and practical conferences.

STĂVILĂ Mihai

**EFECTELE CIRCUMSTANTELOR ATENUANTE ȘI AGRAVANTE ÎN
DREPTUL PENAL**

Specialitatea științifică: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 27.04.15.
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1.2

Formatul hârtiei 60x80 ¹/₁₆.
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 19.

Centrul Editorial-poligrafic al INCE
str. I. Creangă, 45, Chișinău, MD-2068